

Ks. Zbigniew Dykiel MSF

ZNACZENIE *EULOGEIN* I WYRAŻEŃ POKREWNYCH W SEPTUAGINCIE

Termin *eulogein* jest złożony z przysłówka *eu* — „dobrze” oraz rdzenia *lego* — „mówić” i oznacza dobrze mówić¹.

Eulogein występuje 395 razy w Septuagincie. Obok wymienionego czasownika Septuaginta używa następujących wyrażen pokrewnych²: *eneulogeisthai* (9 razy), *eulogia* (96 razy) oraz *eulogetos* (70 razy).

1. *EULOGEIN*

Czasownik *eulogeo* w języku greckim klasycznym oznacza pięknie mówić, chwalić, wystawiać³. W relacji do Boga znaczy chwalić, wielbić Boga⁴. Dalsze znaczenie to błogosławić⁵. W sensie eufemicznym oznacza przeklinać⁶.

Terminem tym tłumacze Biblii greckiej oddają następujące rdzenie hebrajskie: *brk* (249 razy), *rsh* (3 razy), *hll* (2 razy), *jdh* (2 razy), *kbd* (2 razy) oraz po jednym razie: *hdr* (Dn 5, 23), *jrh* (Iz 25, 3), *jtr* (Pwt 30, 3), *ngn* (Iz 28, 20), *rnn* (Hi 29, 13) oraz *sbh* (Dn 5, 4).

Termin ten występuje w relacjach międzyludzkich oraz między człowiekiem a Bogiem. Dlatego analizę terminu *eulogein* przeprowadzimy w następujący sposób. Najpierw zajmiemy się relacją między ludźmi. Będzie to potoczne znaczenie tego terminu (a). Następnie postaramy się określić znaczenie *eulogein* w relacji między Bogiem a człowiekiem (b) oraz zobaczymy, jakie treści niesie w sobie ten czasownik w odniesieniu do Boga. Będzie to religijne znaczenie tego terminu (c).

a. Potoczne znaczenie *eulogein*

W znaczeniu potocznym greckim czasownik *eulogein* najczęściej oddaje hebrajski rdzeń *brk*, który oznacza błogosławić⁷. Błogosławić drugiemu człowiekowi to życzyć mu czegoś dobrego. I dlatego Septuaginta oddała przez *eulogein*. Właśnie człowiek przez fizyczny kontakt z drugim człowiekiem nadaje dobroczynną, zbawienną siłę przez położenie ręki. Może to być położenie pra-

¹ H. G. Link, *eulogia*, *Dictionary of New Testament Theology*, t. 1, Michigan 1975, s. 206.

² J. Xavier, *List of Septuagint Words Sharing Common Elements*, Roma 1972, s. 68.

³ Aeschylus, *Agamemnon* 580, w: Aeschylus, *Tragediae*, wyd. H. Weil, Lipsiae 1910, s. 191.

⁴ Syr 50, 22.

⁵ Rdz 27, 12.

⁶ 1 Krl 21, 10.

⁷ G. Wehmeier, *brk*, THAT I, wyd. E. Jenni — C. Westermann, München 1971, k. 353.

wej ręki (Rdz 48, 14), podniesienie rąk lub ramion (Wj 17, 11), pocałowanie lub objęcie (Rdz 48, 14), dotknięcie ubrania (2 Krn 2, 13n), laski (2 Krl 4, 29), położenie ręki pod udo (Rdz 24, 9). Ten, który błogosławi wzmacnia nadanie błogosławieństwa przez jedzenie specjalnego pożywienia (Rdz 27, 4).

Ważną rolę u ludów orientalnych odgrywa „błogosławienie” w klimaktycznych punktach życia jak: narodziny (Rt 4, 13n), ślub (Rdz 24, 60) oraz ostatnie pożegnanie człowieka przed śmiercią (Rdz 48, 1nn). Jeżeli umiera głowa rodziny, to przed swoją śmiercią swoją siłę przekazuje pierworodnemu synowi i następującym po nim pokoleniom (Rdz 27, 1). Przy tym nie chodzi tylko o przekazanie siły, ale wymówiona formuła zawiera naturalne dobra: przede wszystkim płodność (Rdz 24, 34-36), dużo zwierząt i pola (Rdz 30, 25). Takie życzenie wertykalnie jest życzeniem wzrostu pokoleń (Rdz 11, 10nn), natomiast horyzontalnie jest życzeniem pokoju, bezpieczeństwa od nieprzyjaciół, dobrobytu dla szczeru lub określonej grupy⁸.

b. *Eulogein* w relacji Bóg — człowiek

Bóg błogosławiąc człowieka (Rdz 9, 1), zwierzęta (Rdz 1, 22), szabat (Rdz 2, 3), dom, pola pracę i plon (Rdz 27, 27) obdarza je siłą, rozwojem, pomyślnością; daje życie, szczęście oraz sukces i powodzenie. Stąd możemy powiedzieć, że Bóg błogosławiąc człowiekowi, życzy mu wszystkiego dobrego. Ale to życzenie jest poparte konkretnym Bożym działaniem. Ten stosunek Boga do człowieka formułuje błogosławienie w sensie życzenia szczęścia, np. Izaakowi (Rdz 28, 3), Jakubowi (Rdz 48, 16), Mojżeszowi (Pwt 1, 11) człowiekowi przy spotkaniu (Rt 2, 4), na zakończenie zebrania kultycznego (Ps 28 [29], 11). Zauważamy tutaj połączenie bożego „błogosławieństwa” z „mówieniem” człowieka. Boże działanie może się urzeczywistnić poprzez modlitwę człowieka.

Niektóre teksty wskazują, że działanie Boga dające zbawienie jest odpowiedzią na czyn człowieka, jego modlitwę. Jest wysłuchaniem kapłańskiego błogosławieństwa (Lb 6, 17). Bóg życzy dobra człowiekowi poprzez tych, których sam wybiera (Rdz 12, 3) oraz ze względu na tych, którzy byli wybierani (Rdz 26, 24)⁹.

Ta spoiłość czynu człowieka i bożego działania ukazuje postawę człowieka „padania przed Bogiem”. Boże błogosławienie, spotyka człowieka w mieście, na polu, na początku i na zakończenie pracy¹⁰, można powiedzieć, że we wszystkich przejawach ludzkiego życia. Dla człowieka błogosławienie może być motywem do radosnego wypełniania zadań życia.

Każde życzenie dobra i jego spełnienie przez Boga daje człowiekowi pełne, dobroczynne zbawienie, płodność, dobrobyt dający siłę i zwycięstwo nad nieprzyjacielem¹¹.

⁸ J. Scharbert, *brk*, TWAT I, s. 825.

⁹ G. Wehmeier, art. cyt., k. 362.

¹⁰ jw., k. 362.

¹¹ Pwt 7, 13; 14, 29; 15, 10. 18; 23, 21; 24, 19.

c. Religijne znaczenie *eulogein*

Eulogein w odniesieniu do Boga oznacza ogłaszać Jego chwałę (Ps 65 (66), 8), chwalić (Ps 99 (100), 4), imię Jahwe wołać (Ps 62 (63), 5), śpiewać (Ps 95 (96), 2), wychwalać Jahwe (Ps 144 (145), 1), Jego czynów nie zapominać (Ps 102 (103), 2).

Na boże błogosławienie człowieka czyli na zapewnienie płodności, dobrobytu, zwycięstwa nad nieprzyjacielem, człowiek odpowiada chwaleniem Boga. Człowiek chwali Boga w każdym czasie (Ps 33 (34), 2), w swoim życiu (Ps 62 (63), 5), na świętym zgromadzeniu (Ps 67 (68), 27). Człowiek chwali jego imię (Ps 95 (96), 2). Nie tylko człowiek, ale i aniołowie chwalą Boga (Ps 102 (103), 21), Jego dzieła (Ps 102 (103), 22), wszyscy słudzy (Ps 133 (134), 1), dom Izraela i Aarona (Ps 138 (139), 19). Człowiek chwali Boga, gdyż dopomógł mu (Ps 15 (16), 7)¹².

Do takiego chwalenia Boga człowiek klęka przed Nim (Rdz 24, 48) albo podnosi się (Ne 9, 5), staje w świątyni (Ps 133 (134), 1), w środku zgromadzenia (Ps 144 (145), 10). Podstawą do takiego chwalenia Boga jest osobowe przeżycie bliskości Boga (Rdz 24, 48), przeżycie zwycięstwa nad nieprzyjacielem (Joz 22, 33), a w Psalmach Izraelita wyraża Bogu to wszystko za co chce chwalić Go¹³.

Reasumując należy stwierdzić, że grecki czasownik *eulogein* w znaczeniu potocznym oznacza życzyć drugiemu człowiekowi czegoś dobrego np. wzrostu pokoleń, pokoju, bezpieczeństwa i dobrobytu. Bóg błogosławiąc człowieka zapewnia mu życie, rozwój, pomyślność, powodzenie oraz zbawienie.

Grecki czasownik *eulogein* w relacji do Boga oznacza wielbić, czcić Boga. Człowiek chwali Boga w każdym czasie, przez całe życie. Chwalenie Boga jest odpowiedzią na zbawcze działanie Boga. Dalszym motywem chwalenia Boga jest przeżycie Jego bliskości, pomocy przy zwycięstwie nad nieprzyjacielem. Człowiek wielbi Boga za wszystko co od Niego otrzymuje.

2. ENEULOGEISTHAI

Termin *eneulogesthai* w języku greckim klasycznym w stronie medialnej znaczy ściągnąć na siebie błogosławieństwo¹⁴. Natomiast w stronie biernej znaczy być błogosławionym¹⁵.

Terminem tym tłumacze Septuaginty oddają następujące rdzenie hebrajskie: *brk* (7 razy) i jeden raz *br'* (1 Sm 2, 29). Termin ten występuje w opowiadaniach o patriarchach. Ma on znaczenie pasywne i występuje w znaczeniu „życzyć sobie czegoś dobrego”¹⁶.

¹² G. Wehmeier, art. cyt., k. 363.

¹³ jw., k. 361.

¹⁴ 1 Sm 2, 29.

¹⁵ Rdz 12, 13.

¹⁶ L. Koehler — W. Baumgartner, *brk*, HALATI, s. 153.

W trzech miejscach (Rdz 12, 3; 18, 18; 28, 14) tekst mówi, że przez Abrahama wszyscy otrzymali błogosławieństwo, czyli ludziom zostało zapewnione dobre życie. W Rdz 22, 18; 26, 1; Ps 71 (72), 17 oznacza życzyć sobie szczęścia.

Czasownik *eneulogesthai* oznacza życzyć komuś czegoś dobrego oraz wyraża myśl, że Bóg zapewnia dobro człowiekowi.

3. EULOGIA

Termin *eulogia* w języku greckim klasycznym oznacza piękny język¹⁷. Dalšie znaczenie to pochwała¹⁸, chwała oddawana Bogu¹⁹, błogosławienie²⁰. Oznacza też dar, hojność²¹. Terminem tym tłumacze Biblii greckiej oddają następujące rdzenie hebrajskie: *brk* (61 razy), *bkr* (2 razy) i po jednym razie *pri* (Iz 27, 9) i *tw'h* (Rdz 49, 26).

Septuaginta terminem *eulogia* najczęściej oddaje hebrajskie słowo *brk*. Termin ten 38 razy opisuje życzenie czegoś dobrego drugiemu człowiekowi, 26 razy błogosławienie człowieka przez Boga oraz 2 razy wielbienie Boga przez człowieka.

Życzenie czegoś dobrego drugiemu człowiekowi to życzenie mu zdrowia oraz pomyślności w codziennym życiu²². Dalej oznacza oddawanie komuś hołdu, czci (2 Sm 14, 22) oraz zaproszenie do zawarcia pokoju (1 Krl 1, 47).

Na kilku miejscach *eulogia* oznacza dar, który przynosi chwałę drugiemu człowiekowi. I tak Kaleb daje córce dar (Joz 15, 19), Jakub Ezawowi (Rdz 33, 11), Abigail Dawidowi (1 Sm 22, 25), Dawid starszym Judy (1 Sm 30, 26).

Bóg błogosławiąc człowiekowi zapewnia płodność pola i dobrobyt ziemi (Rdz 39, 5), daje różne siły fizyczne (Rdz 49, 25), kapłanów (Wj 32, 29), trwałość dynastii (2 Sm 7, 29). Również Bóg „błogosławi” ludziom przez innych ludzi przez siebie wybranych (Ez 34, 26), gdzie wybrani ludzie są chwałą dla innych, np. Abraham dla innych narodów (Rdz 12, 2), Izrael dla ziemi (Iz 19, 24), Izrael dla narodów (Za 8, 13), potomstwo sprawiedliwych dla bliźnich (Ps 36 (37), 26), król dla swojego narodu (Ps 20 (21), 7).

Na dwóch miejscach *eulogia* oznacza chwalenie Boga. W Ne 9, 5 tekst mówi o imieniu Boga, któremu należy się uwielbienie i chwała. Natomiast w 2 Krn 20, 26 podaje etymologię nazwy doliny Beraka, w której wielbili Boga.

Grecki rzeczownik *eulogia* najczęściej występuje w znaczeniu potocznym i oznacza dobre życzenie skierowane do drugiego człowieka. Następnie oznacza błogosławienie człowieka przez Boga oraz oznacza uwielbienie kierowane przez człowieka do Boga.

¹⁷ Platon, *Respublica* 400d, w: Platon, *Dialogi*, t. 1, wyd. C. Fr. Hermann, Lipsiae 1911, s. 83.

¹⁸ Pindarus, *Nemea* 4, 5, w: Pindarus, *Pindari Carmina*, wyd. H. Maehler, Leipzig 1971, s. 132.

¹⁹ Syr 50, 20 (22).

²⁰ Prz 27, 12.

²¹ Joz 15, 19.

²² A. Murtonen, *The Use and Meaning of the Words L^cBarek and B^crakah in the Old Testament*, VT 9 (1959) 173n.

4. *EULOGETOS*

Termin *eulogetos* w języku greckim klasycznym oznacza błogosławiony²³.

Grecki termin *eulogetos* najczęściej oddaje hebrajski rdzeń *brk*. Ten grecki termin kilka razy występuje w znaczeniu potocznym ale w znaczeniu, że Bóg „błogosławi” człowieka czyli zapowiada mu dobro.

Najczęściej *eulogetos* występuje w znaczeniu religijnym i oznacza wielbić Boga.

Człowiek wielbi Boga za opiekę nad sobą (Rdz 9, 26), za to, że wydał wrogów w ręce Abrama (Rdz 14, 20), opiekę w czasie podróży (Rdz 24, 27) oraz że troszczy się i opiekuje ludźmi (Rt 4, 14) i broni wybranych przez siebie ludzi od nieprzyjaciół (1 Sm 25, 39).

Król Dawid wielbi Boga za to, że może oglądać swojego następcę na tronie Izraela, że Jego dynastia nie zaginie, ale Bóg ją podtrzymuje (1 Krl 1, 48). Człowiek wielbi Boga za to, że drugiego człowieka obdarzył mądrym synem (1 Krl 5, 12). Król Salomon wielbi Boga za Jego wierność, że to co zapowiedział jego ojcu spełnia się (1 Krl 8, 15).

Jak możemy zauważyć człowiek wielbi Boga za wszystko: za życie, wybranie, opiekowanie się pojedynczym człowiekiem jak i całym narodem. Za wszystko, co otrzymuje człowiek od Boga, wielbi Go. Możemy powiedzieć, że wielbienie Boga obejmuje wszystkie przejawy życia ludzkiego. Człowiek za wszystko wielbi Boga.

Reasumując możemy powiedzieć, że grecki termin *eulogein* wraz z wyrażeniami pokrewnymi w znaczeniu potocznym oznacza życzyć drugiemu człowiekowi czegoś dobrego. Odnosi się to do różnych przejawów codziennego życia jak: zdrowie, wzrost pokoleń, dobrobyt oraz bezpieczeństwo.

Bóg „błogosławiąc” człowieka życzy mu oraz zapewnia życie, rozwój, pomysłność oraz zbawienie.

Natomiast człowiek wielbiąc Boga odpowiada na działanie Boga. Człowiek wielbi Boga za życie, wybranie, opiekę i rozwój. Człowiek wielbi Boga za wszystko, co od Niego otrzymuje.

Poznań

KS. ZBIGNIEW DYKIEL MSF

²³ Rdz 9, 26.